



Actueel

PENSIOEN - EN FISCAAL RECHT

57 Alleenstaandenfranchise in aanvullende pensioenregelingen

CGB 23 december 2004, Oordelen 2004-171 en 2004-172, PJ 2005/20 en CGB 30 juni 2005, Oordelen 2005-117 en 2005-118, PJ 2005/112

Alleenstaandenfranchise. Aanvullende pensioenregelingen
VOEEG art. 141; BW art. 7:646

Inleiding

Als vervolg op mijn bijdrage in *Sociaal Recht* van juli/augustus 2006 ter zake de kostwinnersfranchise in aanvullende pensioenregelingen, wordt in deze bijdrage nagegaan welke positie de in de praktijk gehanteerde alleenstaandenfranchise (70% van het tweevoud van de AOW voor gehuwden) inneemt in de jurisprudentie. Voor een korte beschrijving van het franchisesysteem en een uitvoeriger beschrijving van het verschil tussen de kostwinnersfranchise en de alleenstaandenfranchise dan de aanduiding van dat verschil hiervoor, verwijs ik naar mijn eerdere bijdrage. Ook over de alleenstaandenfranchise is door de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) een aantal oordelen geveld.

Oordelen Commissie Gelijke Behandeling

De CGB heeft in de Oordelen 2004-171 en 172 uitgesproken dat het door een werkgever hanteren van de alleenstaandenfranchise niet leidt tot discriminatie van vrouwen. De CGB kwam tot dit oordeel op grond van het argument dat door het hanteren van een AOW-gerelateerde franchise voor alleenstaanden die hoger is dan de AOW-franchise die pleegt te worden gehanteerd voor gehuwden of personen met een (geregistreerde) partner, niet specifiek alleenstaanden, maar ook tweeverdieners worden getroffen. Alleenstaanden en tweeverdieners worden immers door het hanteren van het gebruikelijke systeem van de AOW-franchise benadeeld ten opzichte van kostwinners. Ten opzichte van alleenstaanden wordt daarom, naar het oordeel van de CGB, geen onderscheid gemaakt omdat zij alleenstaand zijn, maar omdat zij geen kostwinner zijn.

In de Oordelen 2005-117 en 118 oordeelde de CGB wel dat het hanteren van de alleenstaandenfranchise tot niet objectief

gerechtvaardigde indirecte discriminatie van vrouwen leidt. De CGB kwam tot dit oordeel op grond van de volgende redenering. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) zou blijken dat het gemiddelde bruto jaarloon van mannelijke werknemers in 2001 op €32.000 lag, terwijl het gemiddelde bruto jaarloon van vrouwelijke werknemers in hetzelfde jaar op €24.800 lag. Omdat het hanteren van een franchise voor werknemers met een lager inkomen relatief meer nadeel oplevert dan voor werknemers met een hoger inkomen (te weten: omdat pas pensioen wordt opgebouwd indien het inkomen de franchise overtreft), bouwen meer vrouwen dan mannen geen pensioen op indien een bepaald nominaal bedrag als franchise wordt gehanteerd. De alleenstaandenfranchise is een dergelijk nominaal bedrag. Hoewel dat bedrag voor mannelijke en vrouwelijke alleenstaanden gelijk pleegt te zijn, oordeelde de CGB op grond van deze statistische informatie echter dat de alleenstaandenfranchise desondanks tot indirecte discriminatie van vrouwen leidt, omdat vrouwen gemiddeld minder verdienen dan mannen en daarom gemiddeld minder pensioen zullen opbouwen. De CGB oordeelde voorts dat het hanteren van de alleenstaandenfranchise geen objectief gerechtvaardigde indirecte discriminatie van vrouwen oplevert op grond van argumenten die overeenkomen met de argumenten die de CGB hanteerde om tot het oordeel te komen dat indirecte discriminatie als gevolg van het hanteren van de kostwinnersfranchise niet objectief gerechtvaardigd was. Ik verwijs hierbij naar mijn bijdrage in *Sociaal Recht* van juli/augustus 2006.

Rechtspraak burgerlijke rechter

Voor zover mij bekend is, zijn er (nog) geen uitspraken van de burgerlijke rechter waarin de vraag wordt beantwoord of het hanteren van een alleenstaandenfranchise tot (indirecte) discriminatie van vrouwen leidt en zo ja, of deze vorm van (indirecte) discriminatie objectief gerechtvaardigd is. Overigens zou ik mij kunnen voorstellen dat de burgerlijke rechter tot het oordeel komt dat geen sprake is van directe of indirecte discriminatie wanneer in een aanvullende pensioenregeling een alleenstaandenfranchise wordt gehanteerd. De aanspraken die mannen en vrouwen uit de betreffende aanvullende pensioenregeling ontvangen, zijn immers onder

overigens gelijke omstandigheden geheel identiek. Voorts wordt het feit dat de AOW-bedragen die alleenstaanden zullen ontvangen, zullen afwijken van de bedragen die personen met een echtgenoot, echtgenote of (geregistreerde) partner zullen ontvangen niet door de werkgever veroorzaakt die het pensioen toezegt. Geoordeeld zou kunnen worden dat daarom geen sprake is van strijd met het bepaalde in art. 141 EG-Verdrag. Een dergelijke redenering ligt in lijn van de overwegingen van de Rechtbank Maastricht in het vonnis van 6 juli 2005 (*PJ 2006/4*) welke ik in mijn eerdere bijdrage over de kostwinnersfranchise heb behandeld.

Indien de burgerlijke rechter ten aanzien van de alleenstaandenfranchise in deze zin zou oordelen, komt de burgerlijke rechter ook wat de alleenstaandenfranchise betreft niet toe aan de vraag of sprake is van objectief gerechtvaardigde discriminatie, omdat in die situatie, de lijn van het oordeel van de burgerlijke rechter ter zake de kostwinnersfranchise volgend, in het geheel geen sprake van discriminatie zou zijn.

Commentaar

Mij valt op dat de redenering die de CGB aan de oordelen over de alleenstaandenfranchise ten grondslag legt eigenlijk geheel algemeen geldt en daarom óók ten grondslag had kunnen worden gelegd aan de oordelen over de kostwinnersfranchise. Als mannelijke werknemers grosso modo méér verdienen dan vrouwelijke werknemers zou, de redenering van de CGB volgend, iedere vorm van franchise tot indirecte discriminatie van vrouwen leiden. Overigens constateer ik wel dat de CGB dan niet had kunnen oordelen dat het hanteren van een AOW-gerelateerde franchise om een pensioenregeling op de AOW te laten aansluiten op zichzelf niet discriminerend is. De redenering van de CGB ter zake de alleenstaandenfranchise volgend zou immers per definitie sprake van indirecte discriminatie zijn indien welke vorm van franchise ook maar wordt gehanteerd.

Het hanteren van een alleenstaandenfranchise leidt feitelijk tot het op andere wijze behandelen van alleenstaanden dan gehuwden of personen met een (geregistreerde) partner worden behandeld. Voor gehuwden of personen met een (geregistreerde) partner wordt immers een andere franchise gehanteerd dan voor alleenstaanden. Op grond van art. 7:646 lid 5 BW is onderscheid naar 'echtelijke staat of gezinsomstandigheden' uitdrukkelijk als indirect discriminerend bestempeld. Deze lijn volgend had verwacht kunnen worden dat de CGB zou hebben geoordeeld dat de alleenstaandenfranchise tot indirecte discriminatie leidt en daarom niet zou mogen worden gehanteerd, indien zou vaststaan dat indien statistisch materiaal over de pensioenregeling die het onderwerp van een concrete procedure is voorhanden is, bij de betreffende werkgever significant meer vrouwelijke dan mannelijke (of andersom) alleenstaanden in dienst zijn, of aan de pensioenregeling van een pensioenfonds waarover

een oordeel wordt gevraagd significant meer vrouwelijke dan mannelijke (of andersom) alleenstaanden deelnemen. Indien in een concreet door de CGB te beoordelen situatie geen relevant cijfermateriaal wordt aangevoerd, dient deze vraag op basis van landelijk geldende statistische gegevens te worden beantwoord. De vraag is dan of in het algemeen meer vrouwen dan mannen (of andersom) alleenstaand zijn. In de procedures werd geen beroep gedaan op statistisch materiaal ten aanzien van de betreffende pensioenregelingen en werd eveneens geen beroep gedaan op landelijk statistisch cijfermateriaal. Kennelijk kon de CGB daarom niet tot het oordeel komen dat de alleenstaandenfranchise indirect discriminerend uitpakt op grond van het argument dat meer vrouwen dan mannen (of andersom) alleenstaand zijn.

Het gevolg van het ontbreken van dit statistisch materiaal was dat de CGB diende na te gaan of op andere grond dan onderscheid naar burgerlijke staat of gezinsomstandigheden sprake was van indirecte discriminatie van vrouwen ten opzichte van mannen (of andersom). Die conclusie trok de CGB op basis van de hoogte van gemiddelde jaarlonen van mannen en vrouwen over 2001 die wel bekend waren. Overigens leert de website van het CBS dat het aantal alleenstaanden tot 2035 met bijna een miljoen zal stijgen en het daarbij om 'vrijwel' evenveel mannen als vrouwen zal gaan. Aannemend dat momenteel het aantal mannelijke alleenstaanden niet significant afwijkt van het aantal vrouwelijke alleenstaanden, zou, in de lijn van de redenering van de CGB, het hanteren van de alleenstaandenfranchise niet direct discriminerend zijn. Mogelijk heeft de CGB op voorhand een veilige weg willen volgen door de oordelen op in de visie van de CGB aantoonbare indirecte discriminatie te gronden.

Wat de (maatschappelijke) gevolgen van de oordelen van de CGB betreft, wordt wederom verwezen naar mijn beschouwing in *Sociaal Recht* juli/augustus 2006. Op grond van de formalistische redenering van de CGB kan worden geconcludeerd dat het hanteren van een alleenstaandenfranchise tot indirecte discriminatie van vrouwen leidt. De enig denkbare oplossing om deze indirecte discriminatie weg te nemen is het hanteren van een franchise volledig achterwege te laten. Dat staat echter, zoals hiervoor al bleek, haaks op de oordelen van de CGB die óók inhouden dat sprake is van een legitieme doelstelling indien een werkgever of een pensioenfonds dat een pensioenregeling toezegt, tracht die pensioenregeling op de AOW te laten aansluiten. Indien in het geheel geen AOW-franchise mag worden gehanteerd, kan aansluiting van aanvullende pensioenregelingen op de AOW immers feitelijk niet worden gerealiseerd.

MR. W.P.M. THIJSSSEN